

S. F.

Z historii naszego odlewnictwa

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 4/4, 746-747

1959

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Józef Popkiewicz, Franciszek Ryszka, *Przemysł ciężki Górnego Śląska w gospodarce Polski międzywojennej (1922—1939)*. Ossolineum, Opole 1959, s. 504, oraz 2 wykresy i mapa, w tekście 143 tablice.

Wysiłki badawcze ekonomisty i historyka dały w efekcie interesującą pracę. Przegląd dużej ilości (choć nie wszystkich) źródeł i publikacji polskich i niemieckich dało oparty na materiale statystycznym i faktach „opis rozwoju części naszej gospodarki“. Przemysł ciężki Górnego Śląska stanowił swoistą pozycję w ekonomice Polski międzywojennej. Wpływa na to nie tylko rodzaj jego produkcji, ale przede wszystkim fakt krzyżowania się w nim interesów polskich, niemieckich, francuskich i in.

Podział hut i kopalń między monopolistyczne, rywalizujące ze sobą spółki producentów, penetracja obcego kapitału, głównie niemieckiego, pociągały za sobą ujemne konsekwencje dla polskiej gospodarki. Polityka niemieckiego kapitału starała się bowiem związać Górny Śląsk z rynkiem niemieckim.

Autorzy zwrócili uwagę na ważniejsze zjawiska śląskiego przemysłu i na zachodzące w nim procesy (produkcja, zbyt, poziom sił wytwórczych, stosunki własnościowe, organizacja przemysłu itd.). Od podziału Śląska w 1922 r. do 1939 r. wyróżniają oni trzy okresy rozwojowe, z cezurami na 1928 r. i 1933 r., różniące się odmiennymi stopniami intensywności produkcji, zmianami organizacyjnymi w przemyśle, charakterem stosunków gospodarczych polsko-niemieckich.

Tablice statystyczne w tekście ujmują szeroki wachlarz zagadnień produkcyjnych i ekonomicznych przemysłu śląskiego, a dołączona mapa i wykresy ilustrują stan posiadania i wzajemne powiązania spółek monopolistycznych.

St. M.

Z CZASOPISM

Z HISTORII NASZEGO ODLEWNICTWA

Stowarzyszenie Techniczne Odlewników Polskich (STOP) jest stowarzyszeniem, w którym prace nad historią techniki od dawna zajęły należną im miejsce. Informowaliśmy już o konferencjach poświęconych historii odlewnictwa organizowanych przez Stowarzyszenie¹. W roku ostatnim redakcja miesięcznika „Przegląd Odlewnictwa“, będącego organem STOP, w ramach przygotowań do obchodu Millennium wprowadziła interesujący dział *Z dawnej polskiej literatury odlewniczej* (nr 2-4/1959), w którym przedrukowuje najciekawsze frag-

¹ Por. m. in. „Kwartalnik“ nr 1/1957.

menty dawnej literatury odlewniczej z całym pietyzmem dla ich oryginalnej starej formy językowej.

Serię przedruków poprzedza artykuł J. Piaskowskiego *Rozwój polskiego piśmiennictwa odlewniczego (do końca XIX w.)*; J. Piaskowski jest również autorem omówień do przedrukowywanych fragmentów. W artykule wstępnym autor zaznajamia czytelnika z głównymi bibliografiami zajmującymi się polskim piśmiennictwem odlewniczym, a następnie dokonuje krótkiego przeglądu tego piśmiennictwa. Początków jego szuka w starych herbarzach-zielnikach, zwracając szczególną uwagę na herbarz Marcina Siennika, wydany w 1568 r., do którego dołączono polski przekład dzieła: *Alexego Pedemontana księgi Siedmiory Tajemnic (Rozmaite Nauki w sobie mające) z Łacińskiego na Polski język teraz nawo przełożone*. Rozdziały 10 i 11 z księgi siódmej tego dzieła uważa Piaskowski za pierwszą pozycję polskiego piśmiennictwa odlewniczego.

Okres upadku gospodarczego Polski w XVII i XVIII w. jest również okresem upadku piśmiennictwa technicznego. Wzmianek o odlewnictwie doszukać się można jedynie w publikacjach poświęconych artylerii. Ożywienie na tym polu przynosi dopiero epoka Oświecenia, kiedy ukazują się dzieła Osiańskiego i Jakubowskiego.

Autor omawia też główne pozycje z literatury XIX w. i podaje artykuły poświęcone odlewnictwu, jakie zamieściły czasopisma techniczne: „Izys Polska“ w latach 1820—30 i rozpoczynający się w pół wieku później „Przegląd Techniczny“.

Cykl przedruków inauguruje dwa rozdziały dzieła Aleksego Pedemontana. Rozdział 10 poświęcony jest przygotowaniu materiałów na formy odlewnicze, w rozdz. 11 omówione są węgle drzewne służące do topienia, tygle, narzędzia odlewnicze i metody wykonywania form.

inicjatywa „Przeglądu Odlewnictwa“ i praca J. Piaskowskiego zasługują ze wszech miar na uznanie. Historycy techniki uzyskują możliwość zapoznania się z trudno dostępnymi tekstami, które trzeba by określić mianem zabytków literatury technicznej. Można je obecnie poznać w oryginalnej formie, co ma wielkie znaczenie również dla badań nad słownictwem technicznym. Opracowanie Piaskowskiego dobrze wprowadza w przedmiot zagadnień i ułatwia zrozumienie trudnych tekstów. Nie można też pominąć roli, jaką odegra przedsięwzięta akcja w upowszechnianiu tradycji i dorobku techniki polskiej w środowisku odlewników.

S. F.

POCZĄTKI HUTNICTWA ŻELAZA W POLSCE

Artykuł pod powyższym tytułem opublikował mgr inż. Stanisław Rurański w „Wiadomościach Hutniczych“, nr 1/1959. Artykuł oparty jest na materiałach dorocznej sesji Zespołu Historii Polskiej Techniki Hutniczej i Odlewniczej ZHNiT, która odbyła się w Krakowie w dniach 9 i 10 grudnia 1958 r.